

Solidaritat europea arra

Raül Romeva

"Som molts, per no dir tots, els que hem d'aprendre molt d'aquests darrers quatre anys de conflicte bèl·lic. Però, ara com ara, la solidaritat europea té al davant un gran envit: el d'organitzar-se per reconstruir una Bòsnia-Hercegovina plural i multicultural."

Escriu la Tamara: "*War... is when some adults, who don't know what good is and what love is, are throwing dangerous war toys which injure innocent people...*" ("La guerra és quan alguns adults que ignoren què és la bondat i l'amor tiren perilloses joguines de guerra que fan mal a persones innocents"). La Tamara té deu anys. El seu pare és una de les cinc mil i tantes persones que consten com a desaparegudes des que les tropes de Mladic van ocupar Srebrenica el mes de juliol passat. Aquesta ocupació va ser l'enèsima ridiculització de la comunitat internacional, perquè Srebrenica era un dels anomenats enclavaments de seguretat, protegit pels Cascos Blaus (holandesos en aquest cas). Un ministre holandès va dir que Srebrenica restarà molt de temps en la consciència del seu país. Malgrat tot, el problema no és només Srebrenica, és tot Bòsnia-Hercegovina. I no és solament Holanda qui tindrà malsons durant molt de temps; és tota la comunitat internacional.

El fet d'utilitzar el cas de Srebrenica per encapçalar un article sobre solidaritat europea a Bòsnia-Hercegovina respon bàsicament al fet que des de la seva ocupació (juntament amb la de Zepa) la posició internacional respecte al conflicte a Bòsnia-Hercegovina va canviar radicalment. Els anomenats líders o formadors d'opinió van començar a anomenar genocidi i neteja ètnica allò que mesos abans consideraven una guerra civil, i aquest fet ha estat decisiu en el canvi d'actitud de l'opinió pública i, per tant, de la solidaritat a gran escala. Vint mil persones reunides a la plaça de Sant Jaume de Barcelona cridant "Solidaritat amb Bòsnia-Hercegovina" s'han de fer sentir, per força. Però la qüestió és: per què han hagut de passar quatre anys, amb un balanç parcial de 150.000 persones desaparegudes, assassinades o mortes de fred i de fam, milers de persones refugiades en uns altres països, i unes pèrdues econòmiques del tot incalculables, abans que ens organitzéssim? Hi ha diverses raons que permeten d'explicar el fet, però la principal és que el discurs que l'opinió pública rebia dels líders o formadors d'opinió era confús i, sobretot, desmobilitador.

Líders desmobilitadors. Bàsicament, podem dividir en tres grans grups els anomenats líders o formadors d'opinió: els mitjans de comunicació, els líders polítics i els líders socials.

Els mitjans de comunicació han estat decisius a l'hora de canalitzar la solidaritat europea en el conflicte. Durant anys havien utilitzat expres-

sions com "parts en conflicte", "guerra civil" o "guerra ètnico-religiosa". Alhora ometien els termes "genocidi", "feixisme", "neteja ètnica" o "atemptat contra la democràcia i la multiculturalitat". Només quan les imatges de les hectombes de Sarajevo, Srebrenica o Zepa foren impossibles de distòrcer, perquè no deixaven cap mena de dubte sobre qui era la víctima i qui el culpable, els mitjans de comunicació van començar a prendre partit per aquells qui defensaven la democràcia i a acusar els criminals de guerra amb noms i cognoms.

Per la seva banda, els líders polítics europeus s'han trobat sotmesos a grans contradiccions. La màquina europea, dirigida per França i Alemanya, ha estat del tot incapaç de trobar una política comuna per a aturar el genocidi. Els primers anys del conflicte, trobem, d'un costat, una Alemanya fortament interessada a desenvolupar l'arc germànic (això és, suport directe a Eslovènia i Croàcia) i, d'un altre, una Gran Bretanya i una França que coincideixen en la seva concepció de la nació-estat, que els fa creure que és millor una Iugoslàvia unida, encara que sigui governada per un dictador (Milosevic), que no pas acceptar la independència de les repúbliques. El canvi d'actitud de França, aquests darrers mesos, correspon més a una tàctica per a desviar les crítiques internacionals contra les proves nuclears de Mururoa, que no pas a una veritable posició en favor d'una Bòsnia-Hercegovina multicultural. Pel que fa a l'actitud del govern espanyol, en tot moment ha estat poruga, incapaç d'assumir cap mena de lideratge, ni tan sols quan ha tingut la presidència de la UE. En aquest sentit, el paper dels líders polítics europeus (no sols dels governants, sinó també d'una gran part de l'oposició) ha estat de confondre l'opinió pública utilitzant els mateixos termes que abans hem atribuït als mitjans de comunicació.

En aquest context la resposta de la societat civil europea, a través dels moviments socials organitzats, ha estat tardana i vacil·lant (amb l'excepció d'algunes organitzacions que, per la seva estructura i experiència, han respost de seguida a les necessitats humanitàries de Bòsnia-Hercegovina). Alguns líders socials han estat alhora víctimes dels mitjans de comunicació i dels líders polítics, però també responsables, en part, de la desmobilitació. Les baralles entre organitzacions, dins el teixit social-solidari, així com les reticències a acceptar la necessitat d'una intervenció militar que donés credibilitat a les negociacions diplomàtiques hi han estat decisives. En aquest sentit, els pacifistes hem

de Bòsnia-Hercegovina

d'aprendre molt d'aquests quatre anys de sang. La primera cosa és de reconèixer els límits del discurs pacifista, i acceptar que el camí cap a la pau s'ha de definir per etapes. En les primeres etapes cal saber compaginar coherentment l'objectiu de consciència i el desarmament amb la necessitat que la comunitat internacional disposi d'una força militar capaç d'intervenir en situacions com les de Bòsnia-Hercegovina (l'intervencionisme humanitari no és un concepte nou; ja fa molt que unes quantes organitzacions humanitàries i investigadors per la pau l'utilitzen). Al mateix temps, com veurem a continuació, el segon aprenentatge important a fer és que, a vegades, les petites diferències ideològiques s'han de deixar de banda, quan tenim al davant un enemic tan poderós i organitzat com feixisme.

El punt d'inflexió que apareix el juliol de 1995 coincideix amb el naixement d'una nova concepció de solidaritat internacional: Europa per Bòsnia. Si bé va començar essent un moviment amb vocació europea, no hi ha dubte que aquesta iniciativa va encaixar perfectament en el teixit social català, i féu unir els esforços de

centenars d'associacions, institucions, municipis i persones individuals.

Els dos grans trets definidors d'aquest nou fenomen social, encapçalat per l'eurodiputat José M. Mendiluce i algunes persones més, són, d'una banda, el de redefinir la solidaritat explicant que no es tracta només d'enviar paquets d'ajut humanitari, sinó també de fer pressió política per obligar els líders i diplomàtics internacionals a intervenir en favor dels valors de la democràcia i de la multiculturalitat onsevulla que es trobin en perill (com ara a Bòsnia-Hercegovina). I d'una altra, el de deixar de costat les petites diferències i matisos ideològics per tal de treballar conjuntament amb un objectiu comú.

En conclusió, doncs, som molts, per no dir tots, els qui hem d'aprendre molt d'aquests darrers quatre anys de guerra a Bòsnia-Hercegovina. Però, ara com ara, la solidaritat europea té al davant un gran envit: el d'organitzar-se per reconstruir una Bòsnia-Hercegovina plural i multicultural. Dayton és només el principi d'un llarg procés, i el final d'aquest procés és encara massa incert.

Concentració a Barcelona contra les violacions de dones bosnianes. Al juliol de 1995 va nàixer una nova concepció de solidaritat internacional: Europa per Bòsnia. Va començar essent un moviment amb vocació europea, però aquesta iniciativa va encaixar perfectament en el teixit social català i va unir els esforços de centenars d'associacions, institucions, municipis i persones.